

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2015, Αρ. 1 (2015)

Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή: Πρακτικά 5ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 19-21 Ιουνίου 2015

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και
Θρησκευμάτων

« Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά,
στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή »

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδάτος Γεωργίου
Πολυγροπούλου Σταυρούλα
Μπασιάνη Αγγελική

ISSN: 2529-1157

ΑΘΗΝΑ

«Όταν το μουσείο πάει... σχολείο!» Σχεδιασμός
και αξιοποίηση πολυαισθητηριακού εκπαιδευτικού
μουσειακού υλικού Η περίπτωση των
Μουσείων της Εφορείας Αρχαιοτήτων
Βοιωτίας

Πόπη Γεωργοπούλου, Αγγελική Αλεξανδροπούλου

doi: [10.12681/edusc.191](https://doi.org/10.12681/edusc.191)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γεωργοπούλου Π., & Αλεξανδροπούλου Α. (2016). «Όταν το μουσείο πάει... σχολείο!» Σχεδιασμός και αξιοποίηση πολυαισθητηριακού εκπαιδευτικού μουσειακού υλικού Η περίπτωση των Μουσείων της Εφορείας Αρχαιοτήτων Βοιωτίας. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 354–363.
<https://doi.org/10.12681/edusc.191>

«Όταν το μουσείο πάει... σχολείο!»
Σχεδιασμός και αξιοποίηση πολυαισθητηριακού εκπαιδευτικού
μουσειακού υλικού
Η περίπτωση των Μουσειοσκευών της Εφορείας Αρχαιοτήτων
Βοιωτίας

Πόπη Γεωργοπούλου
Μουσειολόγος- Μουσειοπαιδαγωγός(MA)
popigeorgopoulou@yahoo.com

Αγγελική Αλεξανδροπούλου
Νηπιαγωγός (B.Sc.)
angelalex@hotmail.gr

Περίληψη

Η προσέγγιση του πολιτισμού αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα πνευματικά και υλικά επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού είναι μέρος της παγκόσμιας κληρονομιάς. Γι' αυτό τον λόγο, η επαφή των μαθητών με το παρελθόν και την ιστορία του τόπου τους διαδραματίζει σημαντικό ρόλο αφενός στη διαμόρφωση μιας πολιτιστικής ταυτότητας που θα τους βοηθήσει να ενταχθούν στην κοινωνία που ζουν και, αφετέρου, για τη συνειδητοποίηση της ανάγκης να διαφυλαχθεί αυτή η ανεκτίμητη κληρονομιά.

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης αποτέλεσε η παρουσίαση τριών μουσειοσκευών που σχεδιάστηκαν και παρήχθησαν για την Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας (2013-2015).

(Σχεδιασμός & παραγωγή: Πόπη Γεωργοπούλου

Γραφιστική επιμέλεια: Μιχάλης Δελαβίνιας, Θεώνη Αγγελάκη

Πηγές χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα FIRESENSE,

ΕΣΠΑ 2007-2013, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου»,

Coca – Cola Τρία Έψιλον)

Μουσειοσκευή (educationalkit) είναι ένα σύνολο κινητού δανειστικού εκπαιδευτικού υλικού που πηγάζει από τις θεματικές μιας μουσειακής συλλογής και στοχεύει είτε στη διευκόλυνση μαθητών και των εκπαιδευτικών τους, των οποίων η πρόσβαση στο αντίστοιχο μουσείο είναι δύσκολη, είτε στην προετοιμασία τους για επικείμενη επίσκεψη στο μουσείο. Έτσι, εξασφαλίζεται η ενεργή σύνδεση του μουσείου με τους εκπαιδευτικούς φορείς (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια), προσφέροντας τη δυνατότητα επέκτασης της μουσειακής εμπειρίας μετά την επίσκεψη, και μέσα στην τάξη, συνδέοντας το μουσειακό υλικό με τη σχολική ύλη.

Στην περίπτωση των μουσειοσκευών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Θήβας φωτίστηκαν οι εξής θεματικοί άξονες: α) τα κοροπλαστικά εργαστήρια της ελληνιστικής περιόδου της Τανάγρας, β) η παραγωγή-διακόσμηση-χρήση των καβειρικών αγγείων της Θήβας και γ) η ανασκαφή και η αποκάλυψη της ζωής στην αρχαία πόλη των Θεσπιών.

Το πολυαισθητηριακό μουσειακό υλικό ευνόησε το δανεισμό όχι μόνο από Γενικά Σχολεία, αλλά και Ειδικά, τα οποία εξασφάλισαν έτσι την πρόσβαση των ατόμων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες σε μέρη των συλλογών των Αρχαιολογικών Μουσείων Θήβας και Θεσπιών.

Η εμπλοκή των μαθητών με τις μουσειοσκευές περιγράφεται από τους εκπαιδευτικούς ως μια διαδικασία ευχάριστη, που προωθεί την ουσιαστική εμπλοκή των παιδιών με τη μαθησιακή πράξη μέσα από προσιτές και δημιουργικές δραστηριότητες. Το υλικό φάνηκε να συνδέεται με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και το ηλικιακό και γνωστικό τους υπόβαθρο. Η στάση των παιδιών, όχι μόνο σε σχέση με το υλικό των μουσειοσκευών, αλλά και με το ίδιο το μουσείο είναι θετική, καθώς καλλιεργείται μια αμφίδρομη σχέση του σχολείου και του μουσείου. Ειδικά στις περιπτώσεις των ατόμων που χρήζουν διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η χρήση πολλών και διαφορετικών ερεθισμάτων είναι το «κλειδί» για τη βιωματική και ενεργητική μάθηση.

Λέξεις- κλειδιά: Μουσείο, μουσειοσκευή, πολυαισθητηριακό υλικό.

Abstract

Approaching civilization is an integral part of the educational process. The mental and tangible achievements of the ancient Greek civilization are part of world heritage. Therefore, the connection of students with the past and the history plays an important role for the formation of the cultural identity and for the protection of this priceless heritage.

The aim of this paper was the presentation of the three educational kits that have been designed and produced for the Ephorate of Antiquities of Boiotia (2013-2015).

Educational kit is a set of mobile lending educational material which stems from a theme of museum collections and seeks either to facilitate students and their teachers, whose access to the particular museum is difficult, or to prepare students for their upcoming visit to the museum. So, there is an active link between the museum and the educational institutions (kindergartens, primary schools, high schools and secondary schools), offering the possibility of extending the museum experience after the visit, and in the classroom, linking the museum material to the school curriculum.

The three educational kits illuminate the following subjects: a) the terracotta workshops of the hellenistic period in Tanagra, b) the kabirian vases that have been found at Thebes, c) the excavation and the revelation of the aspects of the life of ancient city of Thespies.

The multisensory museum educational material was used not only by common Elementary Schools and High Schools but also by Special Schools, providing their students the opportunity to be involved with the collections of the Archaeological Museums of Thebes and Thespies.

Students' involvement with the educational kits is a very pleasant experience, which helps them during the educational process through constrictive activities, according to their teachers. A bidirectional connection between school and museum is flourishing. Especially in cases of persons requiring special teaching, the use of many different stimuli is the "key" to the experiential and active learning.

Keywords: Museum, educational kit, multisensory educational material.

Εισαγωγή

Οι δράσεις των μουσείων αποκαλύπτουν πλέον ένα τεράστιο δυναμικό μάθησης και εμπειρίας σε παιδιά όπως η ιστορία, η αισθητική, η τεχνική, οι φυσικές επιστήμες, η επικοινωνία και η πολιτική, που προσεγγίζονται με πολύμορφες μεθόδους. Μέσω των ατομικών ή ομαδικών επισκέψεων των παιδιών όλων των

ηλικιών στους μουσειακούς χώρους δίνεται η δυνατότητα όχι μόνο να αντισταθμιστούν ελλείμματα εμπειρίας και γνώσεων του σχολείου αλλά και να ενισχυθεί η προσωπικότητα του κάθε ενός παιδιού, αφού μπορεί να ενταχθεί ατομικά διαμορφώνοντας τις δικές του αντιλήψεις και σκέψεις (Κουβέλη, 2000). Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι ο χαρακτήρας της μη τυπικής εκπαίδευσης που προσφέρεται στο πλαίσιο ενός μουσειακού εκπαιδευτικού προγράμματος (σχετικά με τον όρο «μη τυπική εκπαίδευση» βλ. Κολιόπουλος, 2005), δύναται να βοηθήσει ακόμα και τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση, με αποτέλεσμα να συμβάλει στη διεύρυνση των οριζόντων τους, συμπληρώνοντας το ρόλο του σχολείου.

Σύμφωνα με έρευνα του *Museum Association* (www.museumsassociation.org), που ήλεγξε την αποτελεσματικότητα ορισμένων μουσειακών προσπαθειών προσέγγισης του κοινού, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο σωστός σχεδιασμός και η σαφής στοχοθεσία, που να εντάσσεται στη γενικότερη αποστολή του μουσείου, είναι απαραίτητα στοιχεία.

Βγάζοντας όλο και περισσότερες συλλογές από τις αποθήκες, τα μουσεία πολλαπλασιάζουν τις πιθανότητες της δημιουργίας ισχυρής σχέσης του κόσμου με τα αντικείμενα. Είναι ευθύνη του μουσείου να ανοίξει τις συλλογές του αναγνωρίζοντας ότι ουσιαστικά ανήκουν στο κοινό και να ενισχύσει αυτή τη διαδικασία με άμεσες και έμμεσες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Πολλοί μουσειοπαιδαγωγοί, ωστόσο, επισημαίνουν την ανάγκη σχεδιασμού και οι συλλογές ιδωθούν ως αναπόσπαστα στοιχεία μέσα σε ένα μουσείο, αυτό θα είναι κέρδος για όλους.

Τι είναι μια μουσειοσκευή;

Μουσειοσκευή (*educationalkit*) είναι ένα σύνολο κινητού δανειστικού εκπαιδευτικού υλικού που πηγάζει από τις θεματικές μιας μουσειακής συλλογής και στοχεύει είτε στη διευκόλυνση μαθητών και των εκπαιδευτικών τους, των οποίων η πρόσβαση στο αντίστοιχο μουσείο είναι δύσκολη, είτε στην προετοιμασία τους για επικείμενη επίσκεψη στο μουσείο. Έτσι, εξασφαλίζεται η ενεργή σύνδεση του μουσείου με τους εκπαιδευτικούς φορείς (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια), προσφέροντας τη δυνατότητα επέκτασης της μουσειακής εμπειρίας μετά την επίσκεψη, και μέσα στην τάξη, συνδέοντας το μουσειακό υλικό με τη σχολική ύλη.

Η περίπτωση των μουσειοσκευών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Βοιωτίας

Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη πολυεπίπεδης εμπλοκής όλων των ομάδων κοινού με τις συλλογές και τις γνωσιακές περιοχές που προκύπτουν από αυτές, στο πλαίσιο της δημιουργίας της επανέκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας, αλλά και της προσπάθειας αναζωογόνησης και δικτύωσης μικρότερων περιφερειακών αρχαιολογικών μουσείων και συλλογών της ευρύτερης περιοχής (π.χ. Σχηματαρίου & Θεσπιών), προχώρησε στο σχεδιασμό και την παραγωγή τριών μουσειοσκευών. Οι θεματικοί άξονες των εν λόγω πολυαισθητηριακών εκπαιδευτικών υλικών πηγάζουν από τις συλλογές και τα πρόσφατα ευρήματα των ανασκαφών, αλλά προεκτείνονται και συνδέονται με το σύγχρονο κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο, παρέχοντας την ευέλικτη δυνατότητα αξιοποίησης μέσα στη σχολική τάξη, για μια ουσιαστικότερη παιδαγωγική εμπειρία.

(Σχεδιασμός & παραγωγή: Πόπη Γεωργοπούλου

Γραφιστική επιμέλεια: Μιχάλης Δελαβίνιας, Θεώνη Αγγελάκη

Πηγές χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα FIRESENSE,

ΕΣΠΑ 2007-2013, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου»,

Παιδαγωγική Προσέγγιση

Για το σχεδιασμό των μουσειοσκευών δε θα μπορούσαν να μη ληφθούν υπόψη οι νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο εποικοδομισμός και οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες τροφοδότησαν την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων. Η διαδικασία της μάθησης δεν είναι η απλή συσσώρευση γνώσεων, αλλά μια ατομική ενεργητική διαδικασία κατά την οποία οικοδομούνται νέες γνωστικές δομές (Piaget, 1987). Οι δραστηριότητες που δημιουργούνται σε ένα εποικοδομιστικό πλαίσιο διέπονται από τις αρχές της βιωματικής μάθησης και της παιδοκεντρικής διδασκαλίας με την αξιοποίηση των ήδη υπάρχουσών γνωστικών δομών. Πολλές φορές, η οικοδόμηση της νέας γνώσης προκύπτει μέσα από τη λεγόμενη γνωστική σύγκρουση, όπου το παιδί έρχεται αντιμέτωπο με τις ελλείψεις ή και λανθασμένες γνώσεις και αναγκάζεται να τις τροποποιήσει. Επίσης, η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από σχέσεις κοινωνικής αλληλεπίδρασης οι οποίες επιτρέπουν τη δημιουργία κοινωνικογνωστικών συγκρούσεων (Doise&Mugny, 1984). Έτσι, η μάθηση δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ατομικής προσπάθειας αλλά αποτελεί περισσότερο ένα κοινωνικό φαινόμενο. Αναμφισβήτητη είναι και η συνεισφορά της γλώσσας, η οποία αποτελεί το πολιτισμικό εργαλείο που θα χρησιμοποιήσει το υποκείμενο προκειμένου να αλληλεπιδράσει με το κοινωνικό του περιβάλλον, έχοντας ως αποτέλεσμα τη γνωστική του ανάπτυξη (Vygotsky, 1978).

Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που περιέχονται στις μουσειοσκευές ενσωμάτωσε λειτουργικά τις παραπάνω παιδαγωγικές προσεγγίσεις: το τελικό προϊόν αξιοποίησε το πλαίσιο αναφοράς των παιδιών, έτσι ώστε το περιεχόμενο των μουσειοσκευών να παρουσιάζει ενδιαφέρον για τα ίδια. Οι δραστηριότητες προωθούν τη μάθηση μέσα από το παιχνίδι, δημιουργώντας ένα ευχάριστο μαθησιακό περιβάλλον και αποδίδοντας στα παιδιά κεντρικό ρόλο (Roopnarine&Johnson, 2006).

Συμβατότητα με το πρόγραμμα σπουδών

Οι μουσειοσκευές είναι συμβατές με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), τόσο σε σχέση με τη στοχοθεσία, όσο και σε σχέση με το περιεχόμενο της διδακτικής παρέμβασης.

Πλεονεκτήματα μουσειοσκευής

- Δυνατότητα μεταφοράς μουσειακού εκπαιδευτικού υλικού στο σχολείο
- Περισσότερος χρόνος εμπλοκής των μαθητών με το εκπαιδευτικό υλικό και τις δραστηριότητες
- Δυνατότητα αξιοποίησης από περισσότερα από ένα τμήματα
- Διαφοροποιημένη διδασκαλία από τον εκπαιδευτικό, προσαρμοσμένη στο γνωστικό υπόβαθρο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών
- Επαφή με τα μουσειακά αντικείμενα μέσα από διαφορετικές αισθήσεις

Τίτλος μουσειοσκευής: «Ο Κώδων από το Καβίρειο»

Θεματικός άξονας: Τα ευρήματα από τις ανασκαφές στο Καβίρειο θέατρο - θυσιαστήριο της Θήβας γίνονται το κεντρικό θέμα του ψηφιακού υλικού, του επιδαπέδιου παιχνιδιού και άλλων δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης μουσειοσκευής.

Στόχοι: Μέσα από το υλικό που περιέχεται στη μουσειοσκευή επιδιώκεται τα παιδιά:

- Να γνωρίσουν πτυχές της καθημερινής και θρησκευτικής ζωής των ανθρώπων της Θήβας του 5ου αιώνα π.Χ.,
- Να έρθουν σε επαφή με τη θεματολογία της διακόσμησης των αγγείων αλλά και τον ιδιαίτερο θρησκευτικό συμβολισμό χαρακτηριστικών τύπων βοιωτικών αγγείων.
- Να αντιληφθούν τη διαδικασία της αρχαιολογικής ανασκαφής και
- Να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους ικανότητες μέσω των προτεινόμενων δραστηριοτήτων

Περιεχόμενα: ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, cd με πολυτροπικό πληροφοριακό υλικό, πιστά αντίγραφα Καβρικών αγγείων, επιδαπέδιο παιχνίδι με puzzles και κάρτες ερωτήσεων, φυλλάδιο μαθητή με σχετικές δραστηριότητες.

Τίτλος μουσειοσκευής: «Οι Κόρες της Τανάγρας»

Θεματικός άξονας: Ο θεματικός άξονας της μουσειοσκευής εντάσσεται στο ιστορικό και κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο των 4ου και 3ου αιώνων π. Χ., και σχετίζεται με την παρουσίαση των «Ταναγραίων Κορών», των πήλινων ειδωλίων που παράχθηκαν κατά εκατοντάδες στα βοιωτικά κοροπλαστικά εργαστήρια της ελληνιστικής εποχής.

Στόχοι: Μέσα από το υλικό που περιέχεται στη μουσειοσκευή επιδιώκεται τα παιδιά:

- Να κατανοήσουν την πολύπλευρη αξία του πηλού
- Να έρθουν σε επαφή με τις τεχνικές κατασκευής και τα ιδιαίτερα αισθητικά στοιχεία των «Ταναγραίων Κορών»
- Να εξοικειωθούν με τα είδη ενδυμασίας της αρχαιότητας
- Να γνωρίσουν τη διαδικασία και την αξία της αρχαιολογικής ανασκαφής, των εργασιών συντήρησης και εν γένει των επιστημονικών εργασιών στα παρασκήνια του μουσείου
- Να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους δεξιότητες

Περιεχόμενα: ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, cd με πολυτροπικό πληροφοριακό υλικό, εικονογραφημένο παραμύθι με θέμα τα πήλινα ειδώλια της Τανάγρας και την ακμή των κοροπλαστικών εργαστηρίων στα οποία παράχθηκαν, ηχογραφημένη αφήγηση, πιστά αντίγραφα Ταναγραίων Κορών, υφάσματα για αρχαιοελληνική ενδυμασία, καλούπια για κατασκευή ειδωλίων.

Τίτλος μουσειοσκευής: «Το χωμάτινο βιβλίο των Θεσπιών»

Θεματικός άξονας: Ο θεματικός άξονας εντάσσεται αφενός στο ιστορικό και κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο της αρχαιότητας (κυρίως του 4^{ου} και 3^{ου} αιώνων π.Χ.) και αφετέρου στη σύγχρονη εποχή. Αφορά τόσο στην παρουσίαση πτυχών της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής των αρχαίων Θεσπιαίων, όσο και στην παρουσίαση της μεθοδολογίας της ανασκαφικής διαδικασίας και της αρχαιολογικής επιστήμης εν γένει. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις μάχες που έλαβαν χώρα στον ευρύτερο βοιωτικό χώρο και στη σημασία τους στην εξέλιξη των κοινωνικοπολιτικών πραγμάτων των ελληνικών πόλεων-κρατών.

- Στόχοι: Μέσα από το υλικό που περιέχεται στη μουσειοσκευή επιδιώκεται τα παιδιά:
- Να αντιληφθούν τη διαδικασία και την αξία της αρχαιολογικής ανασκαφής, των εργασιών συντήρησης, της μελέτης και ερμηνείας των ευρημάτων και εν γένει των επιστημονικών εργασιών στα παρασκήνια ενός μουσείου

- Να γνωρίσουν την τυπολογία και τη χρήση των αγγείων
- Να αναγνωρίζουν τις 9 Μούσες και τα σύμβολά τους
- Να έρθουν σε επαφή με την ιστορία των αρχαίων Θεσπιών και γενικά της αρχαίας Βοιωτίας
- Να κατανοήσουν τη στρατηγική σημασία των σημαντικότερων βοιωτικών μαχών κατά την αρχαιότητα και
- Να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους ικανότητες, μέσω των προτεινόμενων δραστηριοτήτων

Περιεχόμενα: ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, cd με πολυτροπικό πληροφοριακό υλικό, αντίγραφα πήλινων αγγείων, υφάσματα, περόνες και ζώνες για αρχαιοελληνική ενδυμασία, παιχνίδι ρόλων, παιχνίδι με κάρτες με θέμα της 9 Μούσες, επιτραπέζιο παιχνίδι με θέμα τις μάχες του βοιωτικού πεδίου, φυλλάδιο μαθητή.

Αποτίμηση

Η προσθήκη των μουσειοσκευών στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας φανέρωσε την ανάγκη για την ύπαρξη ενός πολύπλευρου εποπτικού υλικού το οποίο να μπορεί να αξιοποιηθεί για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οι εκπαιδευτικοί της ευρύτερης περιοχής έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το δανεισμό των μουσειοσκευών, από την πρώτη στιγμή που εκείνες ήταν διαθέσιμες για το κοινό. Ένα σημαντικό στοιχείο αποτελεί η αξιοποίηση του υλικού από δημόσια και από ιδιωτικά σχολεία, αλλά και το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών τόσο από την πρωτοβάθμια (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά) όσο και από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσια).

Το πολυαισθητηριακό μουσειακό υλικό ευνόησε το δανεισμό όχι μόνο από Γενικά Σχολεία, αλλά και Ειδικά, τα οποία εξασφάλισαν έτσι την πρόσβαση των ατόμων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες σε ένα μέρος της συλλογής του Μουσείου.

Η εμπλοκή των μαθητών με τις μουσειοσκευές περιγράφεται από τους εκπαιδευτικούς ως μια διαδικασία ευχάριστη, που προωθεί την ουσιαστική εμπλοκή των παιδιών με τη μαθησιακή πράξη μέσα από προσιτές και δημιουργικές δραστηριότητες. Το υλικό φάνηκε να συνδέεται με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και το ηλικιακό και γνωστικό τους υπόβαθρο. Η στάση των παιδιών, όχι μόνο σε σχέση με το υλικό των μουσειοσκευών, αλλά και με το ίδιο το μουσείο είναι θετική, καθώς καλλιεργείται μια αμφίδρομη σχέση του σχολείου και του μουσείου.

Σχολεία που δανείστηκαν τις μουσειοσκευές στο διάστημα από Νοέμβριο 2013 μέχρι Ιούνιο 2015 (Τα στοιχεία παραχωρήθηκαν από το τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Εφορείας Αρχαιοτήτων Βοιωτίας (υπεύθυνη αρχαιολόγος: Αθηνά Παπαδάκη):

1^ο Νηπιαγωγείο Θήβας, 2^ο Νηπιαγωγείο Σχηματαρίου, 7^ο Νηπιαγωγείο Λιβαδειάς, 8^ο Νηπιαγωγείο Θήβας, Παιδικός Σταθμός «Πορτοκάλι», 2^ο Δημοτικό Σχολείο Θήβας, 3^ο Δημοτικό Σχολείο Σχηματαρίου, 3^ο Δημοτικό Σχολείο Θήβας, 4^ο Δημοτικό Σχολείο Θήβας, 6^ο Δημοτικό Σχολείο Θήβας, 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θήβας, Δημοτικό Σχολείο Μαυροματίου, Ειδικό Σχολείο Θήβας, Μουσικό Γυμνάσιο Χαλκίδας.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία Ελληνόγλωσση

- Αβδελά, Ε. (1998). *Ιστορία και Σχολείο*. Αθήνα: Νήσος.
- Βάος, Α. (2000). *Εικαστική Αγωγή στην Ελληνική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., κ.α. (επιμ.) (2005), *Πολιτιστικές Βιομηχανίες, Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά*, Αθήνα: Κριτική.
- Black, G. (2009). *Το Ελκυστικό Μουσείο, Μουσεία και Επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Bruner, J. (1960). *Η διαδικασία της παιδείας. Μια διεισδυτική έρευνα γύρω από τη σχολική παιδεία που ανοίγει νέους δρόμους στη μάθηση και τη διδασκαλία*. Αθήνα: Καββαδία.
- Burke, P. (2003). *Αυτοψία, Οι χρήσεις των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δραβίλλας, Θ. (2005). Ψηφιακή τεχνολογία και πολιτισμική κληρονομιά. *Τετράδια Πολιτισμού*, 3-4, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα.
- Dosse, F. (2000). *Η Ιστορία σε Ψίχουλα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Elliott, S., Kratochwill, T., Cook, J., & Travers, J. Λεονταρή, Α., & Συγκολλίτου, Ε. (επιμ.) (2008). *Εκπαιδευτική ψυχολογία: Αποτελεσματική διδασκαλία, αποτελεσματική μάθηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Freeland, S. (2005). *Μα είναι αυτό τέχνη;*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Ζαφειράκου, Α. (2000). *Μουσεία & Σχολεία, διάλογος & συνεργασίες, αναπαραστάσεις & πρακτικές*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Ζώνιου- Σιδέρη, Γ. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Goleman, D. (1998). *Η συναισθηματική νοημοσύνη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Graham, B. (2009). *Το Ελκυστικό Μουσείο, Μουσεία και Επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Iggers, G. (1999). *Η Ιστοριογραφία στον Εικοστό Αιώνα: Από την επιστημονική αντικειμενικότητα στην πρόκληση του μεταμοντερνισμού*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Καλεσοπούλου, Δ. (επιμ.) (2011). *Παιδί και εκπαίδευση στο μουσείο: Θεωρητικές αφετηρίες, παιδαγωγικές πρακτικές*. Αθήνα: Πατάκης & Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.
- Κασίμη, Γ. (2009), Διεθνές Συνέδριο “Material Worlds”, Τετράδια Μουσειολογίας, 6, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κατσούλης, Χ. (2008). Μια προσέγγιση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, *Τετράδια Πολιτισμού*, τεύχη 3-4. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού.
- Κόκκινος, Γ. (1998). *Από την Ιστορία στις Ιστορίες – Προσεγγίσεις στην ιστορία της ιστοριογραφίας, την επιστημολογία και τη διδακτική της ιστορίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκοτας, Π., Πλακίτση, Κ. (επιμ.) (2005). *Μουσειοπαιδαγωγική και Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κολιάδης, Ε. (1991). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*. Γ' τόμος, Αθήνα: Γνωστικές θεωρίες.
- Κουβέλη, Α. (2000). *Η Σχέση των Μαθητών με το Μουσείο, θεωρητική προσέγγιση, έρευνα στην Αθήνα και στην Ικαρία, εκπαιδευτικά προγράμματα*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Kotler, N., Kotler, W., Kotler, Ph. (2008). *Δημιουργώντας νέους επισκέπτες και επιτυγχάνοντας οικονομική βιωσιμότητα στην εποχή του μάρκετινγκ των μουσείων*, Τετράδια Μουσειολογίας, 5. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Λιάκος, Α. (2007). *Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία;*. Αθήνα: Πόλις.

Laburthe-Torla, P. & Warnier, J.-P. (2003). *Εθνολογία Ανθρωπολογία*. Αθήνα: Κριτική.

LeGoff, J. (1998), *Ιστορία και Μνήμη*, Αθήνα: Νεφέλη.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση: Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μπούνια, Α. (2004). Τα πολυμέσα ως ερμηνευτικά εργαλεία στα ελληνικά μουσεία : γενικές αρχές και προβληματισμοί, *Μουσείο, Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες*, πρακτικά Συνεδρίου, Μυτιλήνη.

Μπούνια, Αλ. (2009). *Στα παρασκήνια του μουσείου: Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*. Αθήνα: Πατάκης.

Νάκου, Ει. (2001). *Μουσεία: Εμείς, Τα Πράγματα και ο Πολιτισμός*. Αθήνα: Νήσος.

Νάκου, Ει. (2004). Η χρήση υλικών καταλοίπων στο μάθημα της Ιστορίας. Στο Κ. Αγγελάκος, Γ. Κόκκινος (Επιμ.), *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο & Η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Νικονάνου, Ν. (2004). Η οργάνωση της επικοινωνιακής πολιτικής ενός μουσείου και ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής. Μυτιλήνη: *Μουσείο, Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες*, πρακτικά Συνεδρίου.

Νικονάνου Ν., Κασβίκης, Κ. (2008). *Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο*. Αθήνα: Πατάκης.

Negri, M. (2009). *Εγχειρίδιο Μουσειολογίας για τα Μουσεία Επιχείρησης*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Negroponte, N. (2005). Η δημιουργία μιας κουλτούρας ιδεών, Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., κ.α. (επιμ.) : *Πολιτιστικές Βιομηχανίες, Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά*. Αθήνα: Κριτική.

Οικονόμου, Α. (2004). Ανθρωπολογική έρευνα και εθνογραφικά μουσεία: Παραδείγματα από τον ελληνικό χώρο. Μυτιλήνη: *Μουσείο, Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες*, πρακτικά Συνεδρίου.

Οικονόμου, Μ. (2003). *Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα*. Αθήνα: Κριτική.

Pearce, S. (2002). *Μουσεία, Αντικείμενα & Συλλογές*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Roopnarine, J. & Johnson, J. (2006). *Ποιοτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης: Παραδείγματα από τη Διεθνή Πρακτική*. Αθήνα: Παπαζήση.

Τσιβάκου, Ι. (2008). Δημιουργικές και διοικητικές πρακτικές εντός των Μουσείων, *Τετράδια Μουσειολογίας*, 5. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσιτούρη, Α. (2005). Καθολική πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε χώρους πολιτισμού: πραγματικότητα ή ουτοπία;. Στο *Τετράδια Μουσειολογίας*, τεύχος 2.

Wertsch, V. J., Tulviste, P. (1995). Ο L. S. Vygotsky και η σύγχρονη αναπτυξιακή ψυχολογία. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης (Επιμ.), *Αναπτυξιακή ψυχολογία: Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*. Ηράκλειο: Πανεπιστήμιο Εκδόσεις Κρήτης.

Χάιτας, Χ., Ιωαννίδη, Β. (2006). Προς μια δια βίου εκπαίδευση ειδικών ομάδων πληθυσμού στο πλαίσιο του μουσείου : σύνδεση και κατάργηση ορίων. Το παράδειγμα των ανηλίκων παραβατών. Πρακτικά Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ξενογλώσση

Bachmann, K. (επιμ.) (1992). *Conservation Concerns: A Guide for Collectors and Curators*. Smithsonian Institute.

Burton, & C., Scott, C. (2007). *Museums: Challenges for the 21st century*. Museum Management and Marketing, Routledge, London, New York.

- Dean, D. (1994). *Museum exhibition, Theory and Practice*. Routledge, London – New York.
- Deetz, J., (1977). *In small things forgotten*. Doubleday Natural History Press, Garden City, New York.
- Doise, W., & Mugny, G. (1984), *The social development of the intellect*, Oxford, England: Pergamon.
- Dewey, J. (1933). *How we think*. New York: Heath.
- Forman, G., & Hill, F. (1984). *Constructive play: applying Piaget on the preschool*. Menlo Park, CA: Addison- Wesley.
- Foucault, M. (1966). *The Order of Things*. Routledge, London – New York.
- Gagné, R.M. (1977). *The conditions of learning*. New York: Holt, Reinhart and Winston.
- Hein, G., (1999). The Constructivist Museum. In E. Hooper-Greenhill: *The educational role of the Museums*, Routledge, U.S.A. & Canada.
- Hooper –Greenhill, E. (1992), *Museums and the Shaping of Knowledge*, Routledge, New York, London.
- Hennigar Shuh, J., (1999). Teaching yourself to teach with objects. E. Hooper-Greenhill : *The educational role of the Museums*, Routledge, U.S.A. & Canada.
- Jenkins, K., (1995). *What is History?*. London-N.Y: Routledge.
- Lord, G.D. & Lord, B. (2002). *The Manual of Museum Exhibition*. U.K.: Altamira Press.
- Lord, G.D. & Lord, B. (1997). *The Manual of Museum Management*. U.K.: Altamira Press.
- Piaget, J., (1987). *Possibility and Necessity: The role of necessity in cognitive development*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Swain, L., (1998). *Collections Management – Storage, The New Museum Registration Methods*. Washington, DC: American Association of Museums.
- Tepper, S., & Ivey, B., (2008). *Engaging Art*. Routledge, New York, London.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The development of higher psychological process*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wilkinson, H & Glaister, J., (2005). *Collections for the Future*. Museums Association.

Δικτυακοί Τόποι

www.minedu.gov.gr

www.culture.gr

icom.museum

www.museumsassociation.org

www.mouseiologos.gr

